

Asia: VN/2245/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §n muuttamisesta

Vastaajan rooli ja toimiala. Valitse parhaiten kuvaava

1. Tekijä tai esittävä taiteilija (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

Muu luova ala, mikä? [Suomen Journalistiliitolla on n. 14 000 jäsentä, jotka työskentelevät lehdistössä, televisiossa, radiossa, elokuva- ja tv-tuotantoyhtiöissä, kustannustoimittajina, avokääntäjinä tai muissa viestinnän tehtävissä.]

2. Sisältöteollisuus (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

3. Välittäjät (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

4. Työntekijä- tai työnantajaliitto

Työntekijäliitto

5. Kulttuuriperintöorganisaatio (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

6. Opetus- ja tutkimusalan organisaatio

-

7. Julkinen sektori

-

8. Kansalainen, kuluttaja tai muu loppukäyttäjä (ml. näitä edustavat yhdistykset ja organisaatiot) tai muu yhteisö

-

Yleistä. Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa

Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa. Jättäkää tällöin vastaamatta tätä seuraaviin kysymyksiin.

1. Kysymyksiä esityksestä kokonaisuudessaan

Esityksellä pyritään modernisoimaan tekijänoikeutta ja saattamaan se paremmin vastaamaan digitaalisen ajan vaatimuksia. Onko esitys kokonaisuudessaan oikeansuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Esityksessä on merkittäviä puutteita direktiivin tavoitteiden kannalta, ja se on paikoin jopa direktiivin vastainen. Esitys on kirjoitettu erittäin käyttäjälähtöisesti, mikä näkyy tekijöiden aseman laajamittaisena heikentymisenä. Luonnoksessa on lukuisia paikkaansa pitämättömiä tulkintoja ja väittämiä, jotka on poistettava lopullisesta esityksestä.]

Esityksessä pyritään saavuttamaan oikeudenmukainen tasapaino tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden, sisältöteollisuuden ja muiden kaupallisten toimijoiden sekä yhteiskunnan (ml. kulttuuriperintölaitosten, oppilaitosten ja kansalaisten ja loppukäyttäjien) etujen välillä. Onko esitys kokonaisuudessaan tältä osin oikeansuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Esitys ei kokonaisuudessaan ole tasapainoinen. Teosten käyttäjien asemaan tulee merkittäviä parannuksia, ja vastaavasti tekijöiden suoja heikkenee kokonaisuutena merkittävästi. Esimerkiksi opetukseen kohdistuva pakkolisenssi heikentää tekijöiden asemaa tarpeettomasti, kun direktiivi olisi sallinut muunlaisenkin ratkaisun. Direktiivin 3 luvun tavoitteena on parantaa tekijöiden asemaa, mutta esitetty implementointitapa ei sitä tee, sillä implementointi on tältä osin näennäinen.]

Puuttuuko esityksestä kokonaan jotain sellaista, mistä olisi tarpeen säätää tässä yhteydessä? Mikä?

Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijällä on oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen teoksensa käytöstä. Periaatteesta tulisi säätää asiaa koskevalla uudella säännöksellä, kuten Ruotsissa esitetään tehtäväksi. Ruotsin esityksen mukaan on syytä olettaa, että laissa säädetty oikeus kohtuulliseen korvaukseen vahvistaa tekijöiden asemaa, ja siksi direktiivin periaate on syytä panna täytäntöön.

Esityksessä on jätetty säätämättä vaihtoehtoisesta, matalan kynnyksen riitojenratkaisumekanismista tekijöille. Luonnoksessa on tunnistettu se, että yksittäisillä sisällön tuottajilla ei ole mahdollisuuksia käynnistää oikeudenkäyntejä, mutta unohdettu, että tilanne on sama yksittäisillä tekijöillä. Ratkaisu ilmentää hyvin koko esitystä leimaavaa epätasapainoa tekijöiden ja käyttäjien aseman ja etujen välillä.

Katsomme lisäksi Kopioston näkemyksen mukaisesti, että Suomessa olisi tarpeen säätää yleisestä sopimuslisenssistä sekä ”tavallisesta” sopimuslisenssistä liittyen esitettyyn 50 §:ään.

2. Kysymyksiä tekstin- ja tiedonlouhinnasta (TekL 13 b §, DSM-direktiivin 3 ja 4 artikla)

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 b § kappaleen valmistamisesta tiedonlouhintaa varten. Pykälällä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 3 artikla (tiedonlouhinta tieteelliseen tarkoitukseen) ja 4 artikla (tiedonlouhinta yleiseen tarkoitukseen). Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

Tältä osin yhdyimme Kopiosto ry:n lausuntoon.

3. Kysymyksiä teosten käytöstä opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14, 18, 19 a, 21, 50 c, 64 c §, DSM-direktiivin 5 artikla)

a. Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14 §:n 1 ja 4 momentti)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Direktiivi mahdollistaa ratkaisun, jossa sopimuslisenssi säilytetään ensisijaisena vaihtoehtona rajoitukseen nähden. Rajoitus voitaisiin säätää koskemaan vain niitä tilanteita, joissa lisenssiä ei ole helposti saatavilla. Tähän ratkaisuun on päädytty esim. Ruotsissa.

Siitä huolimatta, että Suomessa teosten opetuskäyttö on erittäin kattavasti lisensoinnin piirissä ja Kopiosto on kehittänyt lisensointiehtojaan aktiivisesti vuoropuhelussa oppilaitosten kanssa, esityksessä on päädytty rajoituksen ensisijaisuuteen, jolloin sopimuslisenssiä käytettäisiin vain silloin, kun rajoitus ei kata käyttöä.

Lisäksi esitetty poikkeus on laajempi kuin direktiivin mukainen (opetuksen havainnollistaminen, vain digitaalinen käyttö, teoksen osat ja otteet ☒ mikä tahansa muoto, sisältää valokopioinnin ja opetustallennuksen, kokonaiset teokset).

Vastoin kuin esityksessä perustellaan, ei esitetty poikkeus helpota teosten opettajien asemaa, vaan päin vastoin käyttäjät olisivat vastuussa siitä, onko käyttö rajoitusten mukaista vai ei. Sopimuslisenssijärjestelmässä epäselvissä tilanteissa on voinut tähän asti tukeutua Kopioston neuvontaan siitä, onko suunniteltu käyttö luvan mukaista vai ei. Lisäksi sopimuslisenssi on mahdollistanut nopeatkin muutokset luvan ehtoihin ja laajuuteen tarvittaessa.

Lisäksi viittaamme Kopiosto ry:n lausuntoon.

b. Opetuksessa käytettävät kokoomateokset (TekL 18 §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

Yhdyimme Kopiosto ry:n lausuntoon asiasta.

c. Korvausta hallinnoiva yhteishallinnointiorganisaatio (TekL 19 a §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme tältä osin Kopiosto ry:n lausuntoon.

d. Julkinen esittäminen (TekL 21 §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Vastustamme 21 § esitettyä muutosta. Esitetty muutos tarkoittaisi merkittäviä tulonmenetyksiä Journalistiliiton edustamille av-teosten tekijöille. Yhdymme tältä osin Kopiosto ry:n lausumaan, jossa on erittäin kattavasti perusteltu se, miksi 21 § tulee säilyttää ennallaan ja ehdotetaan asian ratkaisemista sopimuslisenssiä kehittämällä.

e. Opetuskäyttöä koskevan rajoituksen alueellinen soveltaminen (TekL 64 c §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme tältä osin Kopiosto ry:n lausuntoon.

4. Kysymyksiä kulttuuriperinnön säilyttämisestä (TekL 16.1 §, 16 d ja 16 e §, DSM-direktiivin 6 artikla)

Tekijänoikeuslain 16 §:n 1 momentissa säädettäisiin yleisölle avoimen yleishyödyllisen kirjaston, arkiston tai museon oikeudesta valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta kulttuuriperinnön säilyttämistä varten. Nykyistä 16 d ja 16 e §:ää muutettaisiin niin, että valtioneuvoston asetuksen sijasta arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevien säännösten organisatorisesta soveltamisalasta säädettäisiin jatkossa tyhjentävästi 16 e §:ssä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme tältä osin Kopiosto ry:n lausuntoon.

5.1. Yleisiä kysymyksiä, jotka liittyvät kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöön kulttuuriperintölaitoksissa

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käytöstä kulttuuriperintölaitoksissa säädettäisiin 16 g – 16 j §:ssä. Käytön piiriin voisi kuulua ainoastaan kulttuuriperintölaitosten kokoelmiin kuuluvia teoksia. Valmistelussa on lähdetty siitä, että direktiivin salliman ”kaupallisesta jakelusta poistuneen teoksen (tai teosjoukon)” käytön tavoitteena on varmistaa, että sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvalla käytöllä ei olisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia teosten kaupallisiin markkinoihin. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miten direktiivin käsite tulisi ymmärtää?

Yhdymme tältä osin Kopiosto ry:n lausuntoon.

b. Ehdotetun 16 g §:n mukaan kulttuuriperintölaitoksen kokoelmissa olevan teoksen tai teosten joukon saisi sopimuslisenssin nojalla saattaa yleisön saataviin maantieteelliset rajat ylittävästi (64 d §). Yhdyttekö

siihen, että on tarkoituksenmukaista, että yhteishallinnointiorganisaatio tekee arvioinnin siitä, voidaanko käyttöluva teokseen myöntää siten, ettei sillä olisi haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevan teosjoukon kaupallisiin markkinoihin? Jos ette, kenen tulisi tehdä tämä arvio ja millä perustein arvio tulee tehdä?

Yhdymme tältä osin Kopiosto ry:n lausuntoon.

c. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä tekijänoikeuden rajoituksen nojalla eräissä tapauksissa säädettäisiin 16 h §:ssä. Pykälässä asetetaan tietyt kriteerit, joiden täyttyessä teoksen voidaan katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta, ellei tiedossa ole, että teos on edelleen kaupallisessa jakelussa. Kriteerien tavoitteena on helpottaa sen arvioimista, milloin teoksen voidaan (yleensä) katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta. Onko säännöksistä apua sen arvioimisessa, millä edellytyksin teoksia saa käyttää tekijänoikeuden rajoituksen nojalla?

Kyllä, mutta kriteereitä tulee muuttaa. Miten? [Teokset, joita ei ole koskaan julkaistu, on rajattava soveltamisen ulkopuolelle. Kyseessä on merkittävä rajoitus tekijän yksinoikeuteen päättää siitä, julkaistaanko teosta ylipäätään. Kaikkia teoksia ei ole tarkoitettu julkaistavaksi. Vähintäänkin viiden vuoden määräaika tulee merkittävästi pidentää. Kokoelmiin luovutettuihin yksityishenkilöiden arkistoihin saattaa sisältyä aineistoa, joiden julkaiseminen saattaisi loukata esim. valokuvissa esiintyvien henkilöiden yksityiselämän suojaa.]

d. Ehdotetun 16 j §:n mukaan pääasiallinen vastuu tietojen ilmoittamisesta Euroopan immateriaalioikeusvirastoon olisi kulttuuriperintölaitoksilla. Kielto-oikeuden käyttämisestä voisi ilmoittaa myös yhteishallinnointiorganisaatio. Ehdotukseen ei sisälly säännöksiä ns. yhteyspisteestä (Contact Point), joka päättäisi, mitkä organisaatiot voivat käyttää Euroopan immateriaalioikeusviraston kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskevaa tietokantaa. Tarvitaanko Suomessa tällaista yhteyspistettä ja jos tarvitaan, minkä tahon tulisi hoitaa tehtävä?

-

5.2. Tarkemmat pykäläkohtaiset kannat TekL 16 g - 16 j sekä 64 d §:stä

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla (TekL 16 g §)

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Kopiosto ry:n lausuntoon.

b. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa (TekL 16 h)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Kannatamme muutettuna. Yhdymme Kopiosto ry:n lausumaan asiasta.

c. Kielto-oikeuden käyttäminen (TekL 16 i §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti (TekL 16 j §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

6. Kysymyksiä sopimuslisenssijärjestelmästä (TekL 26 §, DSM-direktiivin 12 artikla)

a. DSM-direktiivin 12 artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää vaikutukseltaan laajennetusta kollektiivisesta lisensioinnista. Suomessa hyödynnettäisiin tämä kansallinen liikkumavara säilyttämällä tekijänoikeuslain 26 §:ssä säädetty sopimuslisenssijärjestelmä. Pykälää ehdotetaan kuitenkin direktiivin perusteella tarkennettavaksi. Samassa yhteydessä tehtäisiin eräitä teknisiä ja rakenteellisia muutoksia pykälään. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Kopiosto ry:n lausuntoon asiasta.

b. DSM-direktiivin 12 artiklan 3 kohdan a-alakohdassa edellytetään yhteishallinnointiorganisaation olevan valtuutustensa perusteella riittävän edustava lisenssin kohteena olevien teosten oikeudenhaltijoiden ja oikeuksien suhteen. Miten riittävä edustavuus varmistetaan, ja miten sitä tulisi arvioida sopimuslisenssiorganisaation hyväksymisen yhteydessä?

Yhdymme Kopiosto ry:n lausuntoon.

c. Olennaisimmat muutokset 26 §:ssä koskisivat direktiivin 12 artiklan mukaista velvoitetta tiedottaa tekijöille sopimuslisensseistä, tekijän oikeudesta hakea korvausta sekä kielto-oikeuden käyttämisestä. Ehdotus perustuu siihen, että yhteishallinnointiorganisaatiot itse esittävät suunnitelman siitä, miten tekijöille (ja erityisesti ns. ”ulkopuolisille tekijöille”) tiedotetaan direktiivin edellyttämistä asioita. Näin tarvittavat toimenpiteet pysyisivät oikeasuhtaisina tekijöiden etua ajatellen. Onko tämä lähtökohta perusteltu, vai tulisiko tiedottamisesta säätää tarkemmin laissa ns. ”ulkopuolisten tekijöiden” oikeuksien turvaamiseksi? Jos pitäisi säätää tarkemmin, mitä velvoitteita tulisi asettaa?

Yhdymme Kopiosto ry:n lausuntoon.

7.1. Alkuperäinen lähetystoiminta

Pykäliin ehdotetaan muutoksia, joiden tavoitteena on selkeyttää nykyisiä, varsin vaikeaselkoisina pidettyjä säännöksiä. Lisäksi ehdotuksella pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiiviä siten, että 25 f §:ssä alkuperäiseen lähetystoimintaan rinnastettaisiin lähettäjäyritysten verkko-oheispalvelut (esim. YLE Areena) ja 64 b §:ään tehtävällä muutoksella varmistettaisiin, että alkuperäiseen lähetystoimintaan hankitut oikeudet kattavat myös radiolähetysten sekä television uutis- ja ajankohtaisohjelmien lähettämisen EU:n alueella, ellei toisin ole sovittu. Verkkolähetysdirektiivin 8 artiklan säännökset, jotka

koskevat oikeuksien hankkimista silloin, kun lähettäjäryitys ei oman toimintansa puitteissa itse lainkaan lähetä lähetystä, vaan sen tekee jakelijayritys, ehdotetaan sisällytettäväksi alkuperäistä lähetystoimintaa koskevaan 25 f §:ään. Direktiivi mahdollistaa sen, että tällaisissa tapauksissa voidaan nojautua samankaltaiseen lisensointimalliin kuin edelleenlähetysten yhteydessä. Valmistelussa on arvioitu, että Suomessa ei esiinny direktiivin 8 artiklassa tarkoitettuja tilanteita, eikä siten ole pidetty tarpeellisena käyttää hyväksi direktiivin tarjoamaa mahdollisuutta, että tarvittavia oikeuksia voitaisiin hankkia pakollista kollektiivista hallinnointia koskevan sääntelyn perusteella yhteishallinnointiorganisaatiolta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Verkkolähetysdirektiivin tavoitteena on selkiyttää EU:n alueella edelleen lähettämisen ja suoran siirron (direct injection) menetelmällä tapahtuvan lähettämisen tilanteita. Annettu esitys menee huomattavasti tätä pidemmälle ja johtaa kotimaisen televisiokanavien edelleen lähettämisen lopulliseen hävittämiseen. Journalistiliiton edustamat, suomalaisten televisio-ohjelmien tekijät olisivat jatkossa entistäkin heikommassa asemassa verrattuna eurooppalaisiin kollegoihinsa. Kun direktiivin tarkoitus on harmonisoida jäsenmaiden lainsäädäntöä, vie esitys Suomen tekijänoikeuslakia päinvastaiseen suuntaan.

Viittaamme Kopiosto ry:n ansiokkaaseen lausuntoon ja selvitykseen asiassa. Implementointi tulee verkkolähetysdirektiivin osalta palauttaa valmisteluun.

7.2. Radio- ja televisio-ohjelmien edelleenlähettäminen

Tekijänoikeuslain 25 h §:ssä säädetään radio- ja televisiolähetysten samanaikaisesta ja muuttamattomasta edelleenlähettämisestä. Säännöksillä virtaviivaistetaan lisensointimarkkinoiden toimintaa tilanteessa, jossa oikeuksien hankkiminen voisi muuten olla haastavaa. Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiivin säännökset ja selkeytettäisiin edelleenlähettämistä koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan, että myös lähettäjäryitysten verkko-oheispalveluiden edelleen lähettäminen olisi mahdollista hankkimalla tarvittavat oikeudet yhteishallinnointiorganisaatiolta sekä edellyttäen, että myös lähettäjäryityksen suostumus on saatu. Taustalla on se, että verkko-oheispalveluihin usein estetään pääsy asettamalla teknisiä esteitä, ns. maarajoituksia. Esimerkiksi Ruotsin SVT:n kanavien edelleenlähettämiseen on mahdollista hankkia oikeuksia keskitetysti, mutta tämä ei ole koskenut SVT:n verkko-oheispalveluita. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Kopiosto ry:n lausuntoon.

8.1. Tekijän korvausoikeus ja korvausten kohtuullistaminen

Esitys sisältää muutoksia tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden aseman parantamiseksi hyödyntämissopimuksissa. DSM-direktiivin 18 artiklassa säädetään yleisestä periaatteesta, jonka mukaan tekijä tai esittävä taiteilija on oikeutettu asianmukaiseen korvaukseen teosten kaupallisesta

hyödyntämisestä, ja 20 artiklassa korvausta koskevan sopimusehdon sovittelusta muuttuneista olosuhteista johtuen. Voimassa olevan tekijänoikeuslain 29 §:ssä säädetään (direktiiviä laajemmin) kohtuuttoman sopimusehdon sovittelusta, ja pykälän perusteella on mahdollista kohtuullistaa niin alun perin kohtuutonta sopimusehtoa kuin reagoida muuttuneista olosuhteista johtuvaan kohtuullistamistarpeeseen. Näin ollen ehdotetaan vain huomioon otettavien kriteerien laajentamista vastaamaan paremmin direktiivissä lueteltuja arviointikriteerejä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Kun tekijänoikeuslakia muutettiin vuonna 2015 lisäämällä siihen tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen sovittelua koskeva 29 §, todettiin lain esitöissä, että laajempia muutoksia lainsäädäntöön harkittaisiin, jos 29 §:n lisääminen ei toisi toivottua muutosta. 29 §:n säätämistä edeltäneissä selvityksissä (mm. Riku Neuvosen selvitys), oli todettu, että tekijöillä oli heikosta neuvotteluasemastaan johtuen heikot mahdollisuudet vaikuttaa luovutus sopimuksen ehtoihin, mm. luovutuksesta maksettavaan korvaukseen.

Freelance-journalistien on jo vuonna 2010 annetussa markkinaoikeuden tuomiossa todettu olevan työntekijöihin rinnastettavassa riippuvuussuhteessa toimeksiantajiinsa, ja siten hyvin heikossa neuvotteluasemassa.

Suomen Journalistiliiton ja Kantar TNS:n toteuttaman freelance-journalistien työmarkkinatutkimuksen mukaan freelance-journalistien neuvotteluasema on heikentynyt vuodesta 2014. Vuonna 2014 toteutetussa tutkimuksessa 31 prosenttia vastanneista kertoi sopimuksensa perustuvan toimeksiantajan ehtoihin, jotka ovat joustamattomat. Vuonna 2021 toteutetussa tutkimuksessa vastaava luku oli 42 %. Yhä useampi ei siis pysty neuvottelemaan tekijänoikeusehdoistaan ollenkaan, vaan ne ovat ostajan sanelemat.

Esityksessä ei ole lainkaan arvioitu nykytilaa esim. freelance-journalistien osalta. Arviointi olisi osoittanut, ettei 29 § lainkaan riitä direktiivin edellyttämällä tavalla varmistamaan, että tekijöillä on oikeus saada asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus oikeuksiensa luovutuksesta.

29 §:n täsmentäminen esityksessä kuvatulla tavalla jää hyvin todennäköisesti vaille vaikutuksia tekijöiden neuvotteluasemaan. Kysymys on edelleen korvausten jälkiperäisestä sovittelusta, johon tekijöillä ei ole toimeksiantajistaan riippuvaisina ja taloudellisesti heikossa asemassa olevina käytännön mahdollisuuksia.

Ainoa tehokas tapa vaikuttaa tekijöiden neuvotteluasemaan tekijänoikeuslailla on säätää pakottavasta oikeudesta kohtuulliseen korvaukseen ja sitä koskevasta kollektiivisesta neuvottelu oikeudesta sekä matalan kynnyksen oikeussuojakeinosta.

Katsomme, että tekijöiden oikeudesta asialliseen ja oikeasuhtaiseen tulee säätää nimenomaisesti Tekijäfoorumin ehdottamalla tavalla:

”Kun tekijät ja esittävät taiteilijat lisensoivat tai siirtävät yksinoikeutensa teostensa tai muun suojatun aineistonsa hyödyntämiseen, heillä on oikeus saada asianmukainen ja oikeasuhteinen korvaus.

Maksettu korvaus on sopimuksen tekohetkellä asianmukainen ja oikeasuhteinen, jos se on vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukainen. Tämä ei poista oikeutta lisäkorvaukseen 29 §:n mukaisesti, mikäli kollektiivisesti ei ole sovittu hyödyntämisestä myöhemmin syntyneisiin tuloihin liittyvästä lisäkorvauksesta.”

Tämän lisäksi tekijänoikeuslain 29 §:ään tulee lisätä uusi momentti Tekijäfoorumin ehdottamalla tavalla:

”Tekijöillä ja esittävillä taiteilijoilla tai heidän edustajillaan on oikeus vaatia asianmukainen ja sopiva lisäkorvaus osapuolelta, jonka kanssa he ovat tehneet sopimuksen oikeuksiensa hyödyntämisestä, tai tällaisen osapuolen oikeudenomistajilta, kun alun perin sovittu korvaus osoittautuu suhteettoman pieneksi verrattuna kaikkiin teosten tai esitysten hyödyntämisestä myöhemmin syntyneisiin merkityksellisiin tuloihin, ellei tästä ole olemassa sovellettavaa kollektiivisen sopimisen tuloksena tehtyä sopimusta, jossa määrätään vastaavasta mekanismista.”

Muilta osin viittaamme Tekijäfoorumin lausuntoon.

8.2. Tekijän oikeus selvitykseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä

Ehdotetun tekijänoikeuslain 30 §:n tarkoituksena on turvata tekijälle mahdollisuus saada tietoa teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä. Kysymys on uudesta, pakottavasta säännöksestä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Direktiivin mukaan jäsenvaltio voi säätää, että avoimuusvelvoitteesta voidaan osittain poiketa hallinnollisen taakan tai tekijän panoksen vähäisyyden perusteella.

Esityksessä avoimuusvelvoite on vesitetty lisäämällä siihen pitkä lista poikkeuksia, jotka eivät perustu direktiiviin.

Esitetty ei käytännössä paranna Journalistiliiton edustamien tekijäryhmien tiedonsaantioikeutta lainkaan. Alalla ei ole yhtenäisiä raportointikäytäntöjä. On tyypillistä, että esimerkiksi toimittajan kirjoittama juttu julkaistaan useassa kustantajan, konsernin ja näiden kanssa yhteistyösopimuksen tehneiden kustantajien medioissa, mutta toimittaja tai valokuvaaja ei saa kustantajalta tietoa edes siitä, missä kaikkialla juttu tai siihen liittyvä kuva on julkaistu. Asiassa ei ole merkitystä sillä, toimiiko journalisti työsuhteessa vai freelancerina.

Katsomme, että avoimuusvelvoitteesta tulee säätää Tekijäfoorumin ehdottamalla tavalla:

”Tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden on oikeus saada säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa, ja kunkin alan erityispiirteet huomioon ottaen ajantasaiset, merkitykselliset ja kattavat tiedot teostensa ja esitystensä hyödyntämisestä osapuolilta, joille he ovat lisensoineet tai siirtäneet oikeutensa, tai luovutuksensaajiltaan tai alilisenssinsaaajilta, varsinkin hyödyntämistapojen, kaikkien syntyneiden tulojen ja maksettavan korvauksen osalta. Tiedot ovat ajantasaisia, merkityksellisiä ja kattavia, jos ne ovat vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukaisia.”

Muilta osin viittaamme Tekijäfoorumin lausuntoon.

8.3. Tekijän oikeus perua oikeudenluovutus

Ehdotetussa 31 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta perua oikeudenluovutus, mikäli teosta ei ole hyödynnetty laissa säädetyssä ajassa. Kysymys on pakottavasta säännöksestä, mistä johtuen nykyiset tahdonvaltaiset, teostyyppikohtaiset säännökset poistettaisiin tekijänoikeuslaista. Ainoana poikkeuksena olisivat elokuvateoksia koskevat säännökset, jotka säilyisivät ennallaan, mutta muuttuisivat pakottaviksi. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Ajatus kaikille aloille yhteisestä määräajasta on täysin kestämaton, eikä ota millään tavalla huomioon eri luovien alojen erityispiirteitä. Journalististen teosten osalta kolmen vuoden määräaika on yksiselitteisesti liian pitkä. Tätä ei tarvitse edes perustella.

Journalistiliitto vaatii, että työsuhteolettaman sisältävä, ehdotettu 3 momentti poistetaan. Suomen laissa ei ole työsuhteolettamaa tietokoneohjelmia ja tietokantoja lukuun ottamatta, eikä sellaista liene tarkoitus tässä yhteydessä säätää. Todettakoon, että Journalistiliitto vastustaa työsuhteolettamaa samoin perustein kuin vuonna 2008, jolloin työsuhteolettaman säätämistä Suomen tekijänoikeuslakiin on viimeksi selvitetty.

Katsomme, että peruuttamisoikeudesta tulee säätää Tekijäfoorumin ehdottamalla tavalla:

”Kun tekijä tai esittävä taiteilija on lisensoinut tai siirtänyt teosta tai muuta suojattua aineistoa koskevat oikeutensa, hänellä on oikeus peruuttaa lisenssi tai oikeuksien siirto kokonaan tai osittain ja pitää saamansa palkkio, jos teosta tai muuta suojattua aineistoa ei hyödynnetä alan erityispiirteet huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa aktiivisesti ja tehokkaasti. Hyödyntäminen on aktiivista ja tehokasta, jos se on vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukaista.”

Muilta osin viittaamme Tekijäfoorumin lausuntoon.

8.4. Kustannussopimuksia koskevasta erityissäätelystä

Ehdotetussa 35 – 37 §:ssä säädettäisiin kustannussopimuksista. Säännöksiä on muutettu tavoitteena modernisoida voimassa olevia kustannussopimuksiin liittyviä säännöksiä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme tältä osin Suomen Kirjailijaliiton lausuntoon.

8.5. Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli

Ehdotetussa 38 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Tältä osin yhdyimme Kopiosto ry:n lausuntoon.

8.6. Esittävän taiteilijan yksinoikeuden laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslain 45 §:ää siten, että kuvatallenteelle tallennetun esityksen tekijänoikeudellinen suoja laajenisi vastaamaan lähtökohtaisesti äänitallenteelle tallennetun esityksen oikeuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.7. Tekijänoikeuksista vapaista (public domain) teoksista otetut valokuvat (TekL 49 a §, DSM-direktiivin 14 artikla)

Valokuvaajan lähioikeutta ehdotetaan kavennettavaksi siten, että valokuva teoksesta, jonka suoja-aika on päättynyt, ei tulisi valokuvaajan lähioikeussuojan piiriin. Tavoitteena on varmistaa, että toisella suojamuodolla ei voida estää tekijänoikeudesta vapaiden (public domain) teosten käyttämistä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Direktiivin mukaan rajoitus koskee ainoastaan kuvataiteen teoksesta otettua valokuvaa. Esityksessä rajoitusta on direktiivin vastaisesti laajennettu koskemaan mitä tahansa teosta, jonka suoja-aika on umpeutunut.

Sanamuoto on muutettava direktiiviä vastaavaksi siten, että rajoitusta sovelletaan vain kuvataiteen teoksesta otettuun valokuvaan.

9.1. "Lyhyet otteet"

DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisesta lehtikustantajan lähioikeudesta säädettäisiin tekijänoikeuslain 50 §:ssä. Uudella lähioikeudella suojattaisiin lehtikustantajan oikeutta määrätä lehtijulkaisun saattamisesta yleisön saataviin tietoverkoissa tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan toimesta. Direktiivissä suojan kohde jää jokseenkin avoimeksi, ja suojan kohde on rekonstruoitu siten, että se mahdollisimman hyvin kattaisi sellaiset käyttömuodot (käyttö uutisseuranta- ja uutiskoostepalveluissa), joita direktiivissä on tavoiteltu. Eräänä haasteena on kysymys siitä, miten tulisi suhtautua direktiivin säännökseen, jonka mukaan suojan

piiriin eivät kuulu ”erittäin lyhyet otteet tai yksittäiset sanat”. Direktiivissä ei määritellä tarkkaa rajaa sille, minkälaiset otteet ovat sallittuja, eikä sellaista aseteta myöskään 50 §:ssä. Sen sijaan säännöksessä lähtökohtana on, että myös epäolennaisten otteiden toistuva käyttö voi loukata tekijänoikeutta, ja sen perusteella on ehdotettu sanamuotoa, joka vastaa nykyistä tietokantasuojaa (tietokantadirektiivissä on vastaavanlainen konstruktio, eli myös tietokannan epäolennaisten osien toistuva käyttö voi kuulua yksinoikeuden piiriin). Valmistelun aikana työpajoissa toivottiin, että ainakin otsikko olisi laissa säädetty ”vapaaksi”. Jos pidätte tarpeellisena, että laissa säädetään tietty sana- tai merkkimäärä, jonka käyttö olisi aina sallittua, niin minkä pituinen sana- tai merkkimäärän tulisi olla? Miten vastaavasti määriteltäisiin muiden suojan kohteiden (esim. valokuva tai audiovisuaalinen aineisto) osalta sallitun käytön määrä?

Emme kannata tarkan sanamäärän säätämistä laissa. Pidämme tietokantasuojan kaltaista suojamuotoa varsin onnistuneena ratkaisuna. Otsikkoa ei tule säätää vapaaksi. Myös otsikoiden toistuvan käytön esityksessä tarkoitettulla tavalla tulisi olla suojan piirissä.

Uutta sääntelyä muiden suojan kohteiden osalta (mm. valokuvat ja audiovisuaalinen aineisto) ei tule säätää, vaan niiden käytön tulee jatkossakin perustua olemassa oleviin tekijänoikeuden rajoituksiin.

9.2. Lehden toisintaminen toisessa sanoma- tai aikakauslehdessä (voimassa oleva TekL 23 §)

Valmistelussa on arvioitu, että voimassa olevan TekL 23 §:n säilyttäminen ei ole mahdollista, sillä siinä on olennaisesti kysymys sanoma- tai aikakauslehden kilpailijan (toisen sanoma- tai aikakauslehden taholta, joka on samalla myös tietoyhteiskunnan palvelu) oikeudesta toisintaa sanoma- tai aikakauslehdessä julkaistu artikkeli, joka lienee lähtökohtaisesti laajempi kuin ”erittäin lyhyt ote tai yksittäiset sanat”. Yhdyttekö tähän arvioon? Jos ette, millä perusteella tulisi katsoa, että kilpaileva sanoma- tai aikakauslehti ei käytä hyväkseen sanoma- tai aikakauslehden tekemiä investointeja sisällöntuotantoon, jonka johdosta uutisartikkelin toisintaminen olisi sallittua suoraan lain nojalla, kun sen sijaan vastaavan pituisen otteen käyttäminen esimerkiksi uutiskooste- tai uutisseurantapalvelussa olisi kiellettyä?

Yhdymme tältä osin Uutismedian liiton lausuntoon.

9.3. Internetin hakupalvelut

Direktiivin 15 artiklassa tai sen esitöissä ei ole mainintaa siitä, että sanoma- ja aikakauslehden lähioikeudella olisi vaikutusta internetin hakupalveluihin (esim. Google hakupalvelu, Bing, Ecosia ym). Lähtökohtaisesti voidaan katsoa, että direktiivillä ei ole tarkoitettu olevan vaikutusta hakupalveluiden toimintaan ja että direktiivissä olevaa viittausta siihen, että linkittäminen ei kuulu yksinoikeuden piiriin, voidaan tulkita samansuuntaisesti. Toisaalta direktiivissä ei nimenomaisesti myöskään suljeta pois tämänkaltaisia tietoyhteiskuntapalveluiden tarjoajia yksinoikeuden soveltamisalasta. Onko sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuojan yhteydessä tarpeen ottaa kantaa hakupalveluiden toimintaan? Jos on, miten asiaan tulisi ottaa kantaa esityksessä?

Hakupalvelut tulee mainita 50 §:n perusteluina mahdollisina lähioikeuden käyttäjinä. Yhdymme tältä osin Uutismedian liiton lausuntoon.

9.4. Tekijöiden osuus lehtikustantajan saamista korvauksista

Ehdotuksen (ja DSM-direktiivin) mukaan tekijällä on oikeus asianmukaiseen osuuteen lehtikustantajan saamasta korvauksesta. Tulisiko tekijöiden osuutta määritellä tarkemmin laissa? Jos katsotte, että tekijöiden osuus korvauksesta tulee määritellä, tulisiko sen olla prosenttiosuus vai jotain muuta? Minkä suuruinen osuus?

Kyllä. Miten? [Ehdotamme lehtikustantajan lähioikeuden ja lehtijulkaisuihin sisältyvien teosten lisensoinnin tukemiseksi säädettäväksi tavanomaisen erillisen sopimuslisensoinnin. Lisensointitulojen jakaminen tekijöiden ja kustantajien kesken tulisi silloin neuvoteltavaksi ja sovittavaksi sopimuslisensoinnin piirissä ja siellä käytössä olevien menettelyiden tukena. Lisäksi 50 §:n yksityiskohtaisista perusteluista (s. 102) on poistettava seuraava, tekijöiden korvausosuutta koskeva lause, sillä käsitys, jonka mukaan tekijöiden korvausosuus perustuisi siihen, että tekijät olisivat luovuttaneet oikeuksiaan vain kyseiseen lehteen, ei pidä paikkaansa. Tulkinta ei perustu direktiiviin tai sen esitöihin. ” Säännös voidaan ymmärtää sitä taustaa vasten, että toimittajat ja muut tekijät yleensä luovuttavat oikeutensa käytettäväksi ainoastaan kyseisessä sanoma- tai aikakauslehdessä ja että kyseinen käyttö ei siten kata muussa liikeyrityksessä tapahtuvaa käyttöä.” Suomessa tekijät toimittajat joutuvat työpaikan tai toimeksiannon saadakseen luovuttamaan kustantajalle hyvin laajat oikeudet, jotka kattavat kaikki mahdolliset julkaisukanavat sekä oikeuden luovuttaa oikeudet edelleen kolmannelle. Perusteluissa oleva maininta tekijän korvausosuuden perustasta saattaisi johtaa tulkintaan, jonka mukaan jos kustantaja on jo saanut käyttöön tarvittavat oikeudet tekijöille, katsottaisiin asianmukaisen korvauksen olevan 0 tai joka tapauksessa erittäin vähäinen. Tekijöiden korvausosuus on tämän sijaan nähtävä sitä taustaa vasten, että tekijät saavat 18 artiklassa tarkoitettua asianmukaisen ja oikeasuhtaisen korvauksen oikeuksiensa luovutuksesta, ja kustantajan lähioikeudesta saatavan korvausosuuden on tarkoitus osaltaan turvata 18 artiklan toteutumista ja tekijän asemaa arvoketjussa. Suomessa tekijät luovuttavat oikeudet laajasti kustantajalle, mutta luovutuksen laajuus ei nosta heidän saamaansa korvausta tai palkkaa. Näin ollen ei voida katsoa, että tekijät olisivat jo oikeudet luovuttaessaan saaneet asianmukaisen osuuden korvauksesta.]

9.5. Tarve sopimuslisensoinnille tekijöiden korvausosuuden hoitamiseksi

Sanoma- ja aikakauslehdet sisältävät suuren määrän eri aineistoja. Jotta lehtikustantajat välttyisivät neuvottelemasta kunkin tekijänoikeuden haltijan kanssa erikseen asianmukaisista korvauksista, voi olla molemmille osapuolille helpompaa, että asia hoidettaisiin sopimuslisensoinnilla joka mahdollistaisi sen, että lehtikustantaja voisi neuvotella yhteishallinnointiorganisaation kanssa keskitetysti korvausosuudesta ja korvaukset tilitettäisiin organisaation kautta tekijänoikeuden haltijoille. Pitäisikö lakiehdotukseen lisätä asiaa koskeva sopimuslisensoinnin säädös? Voitte halutessanne perustella kantaanne lyhyesti vastauksenne yhteydessä.

Ei [Pidämme sopimuslisensoinnia mahdollisena ratkaisuna lähioikeuden hallinnointiin ja sitä kautta korvausten jakamiseen sekä kustantajille että tekijöille. Pelkän tekijöiden korvausosuuden neuvottelemiseksi sopimuslisensointi on nähdäksemme väärä keino (sopimuslisensoinnin vaikutusta tarvitaan käyttöluovutuksen myöntämiseen, ei pelkkään korvausten jakamiseen). Viittaamme tältä osin myös Kopiosto ry:n lausuntoon.]

Jos yllä oleva vastauskenttä loppui kesken, voitte jatkaa tässä.

-

9.6. Sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuoja - arvio ehdotetusta TekL 50 §:stä kokonaisuudessaan

Arvioikaa nyt ratkaisua kokonaisuudessaan. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja tai muutosehdotuksia

Kannatamme esitettyä lehtijulkaisujen lähioikeussuojaa, mutta katsomme, että ehdotusta tulisi korjata seuraavalla tavalla:

1) 50 § otsikko on muutettava vastaamaan direktiiviä

Direktiivin mukainen suoja ei ole lehtikustantajan suoja, vaan lehtijulkaisujen suoja.

2) Lehtijulkaisun määritelmä on muutettava vastaamaan direktiivin 2 artiklan 4-kohdan mukaista määritelmää

Direktiivin 2 artiklan 4 kohdan mukaan 'lehtijulkaisulla' tarkoitetaan kokoelmaa, joka täyttää artiklan muut edellytykset ja julkaistaan missä tahansa viestimessä palveluntarjoajan aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa. Suomen esityksessä viimeistä edellytystä on muutettu siten, että määritelmä kattaa vain sellaiset julkaisut, jotka julkaistaan lehtikustantajan toimesta. Suomen määritelmä vaikuttaa supistavan niiden julkaisijoiden piiriä, joilla suojaan on oikeus jättämällä muiden kuin lehtikustantajien julkaisemat uutissivustot, jotka täyttävät muut edellytykset, suojan ulkopuolelle. Tämä voi koskea esimerkiksi MTV Oy:n julkaisemia uutissisältöjä.

3) Hakupalvelut tulee mainita perusteluissa yhtenä mahdollisena lähioikeuden käyttäjinä. Viittaamme tältä osin Uutismedian liiton lausuntoon.

4) Lehtijulkaisujen kustantajat on lisättävä 6a-luvun oikeudenhaltijoiden piiriin. Viittaamme tältä osin Uutismedian liiton lausuntoon.

5) Ehdotamme lisäksi lehtikustantajan lähioikeuden ja lehtijulkaisuihin sisältyvien teosten lisensoinnin tukemiseksi säädettäväksi tavanomaisen erillisen sopimuslisensoinnin. Viittaamme tältä osin Kopiosto ry:n lausuntoon.

6) Laista ja sen esitöistä on selkeästi käytävä ilmi, että vaikka lähioikeus ei koske yksityisten henkilöiden ei-kaupallista tiedonvälitystä, koskee tekijänoikeus edelleen myös tällaista teosten käyttöä. Sivulla 100 käytetty esimerkki osakeyhtiötä koskevan artikkelin jakamisesta on poistettava, sillä siitä saa käsityksen, että esim. lehtiartikkelin valokuvaaminen ja kuvan lisääminen sosiaaliseen mediaan olisi sallittua.

7) 50 §:n yksityiskohtaisista perusteluista (s. 102) on poistettava seuraava, tekijöiden korvausosuutta koskeva lause paikkaansa pitämättömänä. Tekijöiden korvausosuus ei perustu kustantajille siirtyneisiin tai siirtämättä jättäneisiin oikeuksiin. Ks. edellä kohta 9.4.

10.1. Onko ratkaisussa riittävästi huomioitu eri perusoikeuksien välistä tasapainoa?

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuusta säädettäisiin tekijänoikeuslain uudessa 6 a luvussa. Sen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, joka aiheutuu siitä, että sisällön tuottaja (direktiivissä käytetään ilmaisua ”käyttäjä”) on tallentanut palveluun aineistoa, joka loukkaa tekijänoikeutta. Palvelun tarjoaja ei kuitenkaan olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, jos palvelun tarjoaja on ryhtynyt asianmukaisiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin luvan hankkimiseksi tekijältä tai estänyt tekijän tai tämän puolesta toimivan pyynnöstä pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Direktiivin mukaisilla säännöksillä vahvistetaan tekijänoikeuden toimeenpanoa verkkosisällönjakopalveluissa ja tekijän mahdollisuutta määrätä teoksestaan. Direktiivin vaatimusten mukaisesti säädettäisiin siitä, miten tulisi välttää sitä, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, sekä keinoista, joilla direktiivin vaatimusten mukaisesti parannetaan sisällön tuottajien oikeusturvaa. Direktiivin sääntely on hyvin perusoikeusherkkää ja direktiivin toimeenpanossa on otettava huomioon tekijöiden omistusoikeus, palvelun tarjoajien elinkeinovapaus ja sisällön tuottajien sananvapaus. Direktiivin toimeenpanossa on pyritty perusoikeusmyönteiseen ja eri perusoikeuksien välistä tasapainoa huomioivaan täytäntöönpanoon. Onko tässä tavoitteessa onnistuttu yleisellä tasolla? Ellei, millä perusteella katsotte, että ehdotettu sääntely on perusoikeuksien vastainen?

Ei

Tässä voitte perustella tarkemmin. Perustelkaa mielellään viittaamalla siihen perustuslakivaliokunnan, EU-tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun, johon tukeudutte. Kertokaa myös, miten esitystä tulee mielestänne korjata, ja perustelkaa muutosehdotukset perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

10.2. Sananvapautta koskevien tekijänoikeuden rajoitusten vahvistaminen (uusi TekL 23 §)

Ehdotetussa uudessa 23 §:ssä säädettäisiin oikeudesta käyttää teosta toisessa teoksessa, eli tarkemmin sanottuna mahdollisuudesta käyttää teosta karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa sekä teoksen satunnaisesta sisällyttämisestä toiseen teokseen. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Direktiivi ei edellytä kyseisten poikkeusten säätämistä.

Suomessa on jo vakiintuneesti katsottu, että karikatyyrit, pastissit ja parodiat ovat sallittuja voimassa olevien säännösten (vapaa muuntelu, sitaatti) nojalla. Lain tulkinnassa sananvapaus on perusoikeutena otettu jo aiemmin huomioon. Jos ns. parodiapoikkeus kuitenkin säädettäisiin, tulisi laista ja sen esitöistä selkästi käydä ilmi, että käyttäjä ei voi pelkästään parodiapoikkeukseen vetoamalla vapautua vastuusta, vaan parodialta on edellytettävä EUT:n sille ennakkoratkaisukäytännössään asettamia tunnusmerkkejä. Lisäksi poikkeus tulisi säätää ainoastaan 6 a lukua koskevaksi.

Vastustamme 2 momenttia. Vähintäänkin 2 momenttiin tulisi lisätä vaatimus hyvän tavan mukaisuudesta.

10.3. Pykäläkohtaiset huomiot uudesta 6a luvusta

a. TekL 55 a §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuusta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

b. Ehdotetussa 55 b §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tiedonantovelvoitteesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

c. Ehdotetussa 55 c §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta estää yleisön pääsy aineistoon. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

d. Ehdotetussa 55 d §:ssä säädettäisiin kiellosta esittää perusteettomia poistovaatimuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

e. Ehdotetussa 55 e §:ssä säädettäisiin sisällön tuottajalle annettavasta ilmoituksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

f. Ehdotetussa 55 f §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

g. Ehdotetussa 55 g §:ssä säädettäisiin palauttamispyyntöä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

h. Ehdotetussa 55 h §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnasta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

i. Ehdotetussa 55 i §:ssä säädettäisiin asian käsittelystä tekijänoikeusriitalautakunnassa. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

j. Ehdotetussa 55 j §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisujen julkisuudesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

k. Ehdotetussa 55 k §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

I. Ehdotetussa 55 l §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

m. Ehdotetussa 55 m §:ssä säädettäisiin riitojen käsittelyä koskevista sopimusehdoista. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

11.1. Neuvottelumekanismi (13 artikla)

DSM-direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava mahdollisuus saada apua puolueettomalta elimeltä tai sovittelijalta sopimusneuvotteluissa audiovisuaalisten teosten saattamiseksi yleisön saataviin tilausvideopalveluissa. Valmistelussa on arvioitu, että lainsäädäntömme ei aseta esteitä sille, että osapuolet, joilla on lisensiointiin liittyviä vaikeuksia, voivat saada apua sopimukseen pääsemiseksi, esimerkiksi sovittelijoilta asianajajaliiton kautta tai Keskuskauppakamarin sovittelijoilta? Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

-

11.2. Kustantajan oikeus hyvityksiin (16 artikla)

DSM-direktiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että kustantajalla on oikeus osuuteen siirrettyjen oikeuksien nojalla maksetuista hyvityksistä. Tekijänoikeuslain 19 §:n mukaan tekijä ei voi luovuttaa toiselle oikeuttaan lainauskorvaukseen, eikä oikeus lainauskorvaukseen siirry kustantajalle kustannussopimuksen nojalla. Vastaavasti tekijänoikeuslain 26 a §:ssä säädettyä hyvitystä yksityisestä kopiointista maksetaan vain alkuperäisille oikeudenhaltijoille, eikä hyvitykseen ole subjektiivista oikeutta. Valokopiointia koskevan tekijänoikeuden rajoituksen nojalla kerättävät korvaukset maksetaan käytännössä yhteishallinnointiorganisaation tilityssäntöjen perusteella, mikä mahdollistaa myös korvausten maksamisen kustantajille. Valmistelussa nykytilannetta ei ole pidetty tarpeellisena muuttaa. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

Kyllä. Nykytilaa ei ole tarpeellista muuttaa.

11.3. Vaihtoehtoinen riitojenratkaisumenettely (DSM-direktiivin 21 artikla)

DSM-direktiivin vaihtoehtoista riitojenratkaisumenettelyä koskevan 21 artiklan osalta ei ehdoteta muutoksia voimassaolevaan tekijänoikeussääntelyyn. Valmistelussa on katsottu, että nykyinen lainsäädäntö ei aseta esteitä vapaaehtoisten vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien käytölle ja sille, että tekijä tai esittävä taiteilija voisi valtuuttaa esimerkiksi tekijöitä tai esittäviä taiteilijoita edustavan organisaation toimimaan puolestaan myös vapaaehtoisessa vaihtoehtoisessa riidanratkaisussa, kuten välimiesmenettelyssä tai sovittelussa. Yhdyttekö tähän näkemykseen? Jos ette, miksi?

Journalistiliitto ei yhdy esitettyyn näkemykseen. Oikeudenkäynti ja välimiesmenettely ovat journalistien ulottumattomissa taloudellisista syistä. Lisäksi journalistit eivät uskalla nostaa kanteita työnantajiaan tai toimeksiantajiaan vastaan, koska ovat taloudellisesti riippuvaisia työnantajistaan ja toimeksiantajistaan. Katsomme, että uuden, matalan kynnyksen riidanratkaisuelimen perustamista OKM:n yhteyteen tulee vähintäänkin vielä selvittää. Todettakoon myös, että kollektiivinen sopiminen vähentäisi merkittävästi vaihtoehtoisen riitojenratkaisun tarvetta. Lisäksi viittaamme Tekijäfoorumin lausuntoon asiasta.

12.1. Kuvailu tekijänoikeusjärjestelmän yleisestä merkityksestä

Esityksen vaikutusarvioinnissa (luku 4.2.) on kuvailtu tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä yleisesti. Kuvailuun ei ole lisätty sellaista taustatietoa, joka ilmenee jo HE-luonnoksen 1 ja 2 luvusta, joissa kuvaillaan direktiivien sisältöä ja kansallista sääntelytarvetta. Kuvailuun on sisällytetty tekijänoikeusjärjestelmän kansantaloudellista merkitystä, tekijänoikeuden merkitystä luovien alojen ammattilaisten ja luovien alojen yritysten kannalta, sekä laajemmin osana yhteiskunnan tiedonvälitystä ja innovaatioiden edistämistä. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Kuvailussa on virheitä ja puutteita. Kuvailussa ei ole otettu riittävällä tavalla huomioon tekijänoikeuden merkitystä luovien alojen tekijöiden kannalta. Tekijänoikeuslain ensisijainen tavoite on antaa teoksen tekijälle suojaa ja näin ollen taloudellinen kannustin teosten luomiseen. Tämä olisi pitänyt ottaa arvioinnin lähtökohdaksi implementointia koskevien ratkaisujen tekemisessä.

Yksi Journalistiliiton perustehtävistä on vaalia sananvapautta. Sananvapaus on journalisteille ydinarvo, jota ilman journalismia ei olisi. Samalla Journalistiliitto kuitenkin puolustaa vahvaa tekijänoikeutta. Luonnoksessa tekijänoikeus nähdään virheellisesti vain sananvapautta rajoittavana häiriötekijänä, vaikka itse asiassa tekijänoikeus takaa osaltaan sananvapautta turvaamalla journalisteille ja mediayhtiöille taloudelliset resurssit laadukkaan ja riippumattoman journalismin tekemiseen.

Esityksen vaikutustenarviointi on monelta osin vakavasti puutteellista, vaikka tietoa olisi ollut runsaasti saatavilla.

Lisäksi viittaamme siihen, mitä Tekijäfoorumi ja Kopiosto ry ovat tässä kohdin lausuneet.

12.2. Ehdotusten vaikutukset asiaryhmittäin

a. Tekijänoikeuden rajoituksia ja sopimuslisenssiä koskevat ehdotukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Viittaamme tältä osin Kopiosto ry:n lausuntoon.

b. Sopimusehtojen sääntelyyn (tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asema sopimussuhteissa) liittyvien muutosten vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Luonnoksessa on arvioitu, että esitetyt muutokset parantaisivat tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaa merkittävästi. Journalistiliitto katsoo, ettei journalistien tai muiden luovan alan tekijöiden asema esityksen johdosta parane millään tavalla, sillä sopimusehtojen sääntelyä koskevat direktiivin kohdat on joko implementoitu näennäisesti tai jätetty kokonaan implementoimatta.

Euroopan komission hanketta itsensätyöllistäjien kilpailuoikeudellisen aseman selkiyttämiseksi ei ole huomioitu lainkaan. Hanke valmistuu tämän vuoden loppuun mennessä.

Ruotsissa tehtävää selvitystä luovuttamattomasta korvausoikeudesta ja vaihtoehtoisesta riitojenratkaisusta ei ole huomioitu lainkaan (<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2021/05/dir.-202131/>).

Tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden heikko neuvotteluasema oli esillä jo vuonna 2014 tekijänoikeuslakia muutettaessa. Riku Neuvonen teki laajan selvityksen ns. kohtuullisesta korvauksesta. Hallituksen esityksessä HE 181/2014 todetaan (s. 46), että ”lausuntojen pohjalta muutettu esitys antaa mahdollisuuden tekijänoikeusalalla tapahtuvaan neuvottelukulttuurin muutokseen, jota opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa”. Lisäksi esityksessä todetaan, että ”laajemmat nykyistä oikeustilaa muuttavat säännökset tulisivat harkittaviksi, jos nyt ehdotettavat säännökset eivät tuo toivottua muutosta”. Tilannetta ei ole seurattu mitenkään. Tilanne ei ole muuttunut mitenkään. Selvitystä tai hallituksen esitystä ei ole huomioitu lainkaan.

Eri taiteenalojen korvauskäytännöt on nostettu esiin vuoden 2019 hallitusohjelmakirjauksessa. Kirjauksen mukaan ”minimikorvausten määrittelyä eri taiteenaloilla korvauskäytäntöjen yhtenäistämiseksi selvitetään”. Kirjausta ei ole huomioitu lainkaan.

c. Tekijänoikeuden lähioikeuksiin ehdotettujen muutosten pääasialliset vaikutukset (esittävien taiteilijoiden suojan laajentaminen, lehtikustantajan lähioikeus). Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Viittaamme Kopiosto ry:n lausuntoon.

d. Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuta koskevan sääntelyn vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Kuvailussa on merkittäviä virheitä ja puutteita. Viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet kohdissa 10.1., 10.2. ja 10.3.

13. Kysymyksiä perusoikeusarvioinnista

HE-luonnoksen 12 luvussa esitystä arvioidaan perusoikeuksien toteutumisen ja lainsäätämistäjärjestyksen kannalta. Onko analyysissä puutteita, esimerkiksi puuttuuko sellaista perustuslakivaliokunnan tai EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, joka olisi asian arvioimisessa tarpeen ottaa huomioon? Jos puuttuu, mitä tulisi lisätä?

Perusoikeuksia koskeva arviointi on esitysluonnoksessa vakavasti puutteellinen. Ehdotettavia muutoksia ja rajoituksia ei ole riittävästi arvioitu tekijän omaisuuden suojaan kohdistuvina rajoituksina. Viittaamme tältä osin mm. Uutismedian liiton ja Tekijäfoorumin lausuntoihin.

14. Muut yksityiskohdat, joista haluatte lausua

Onko esityksessä muita yksityiskohtia, joita haluatte kommentoida, kuten siirtymäsäännökset, lakien voimaantulo, lain seuranta ja toimeenpano tai jotain muuta vastaavaa?

Esitys sisältää lukuisia virheellisiä väittämiä ja tulkintoja, joihin kaikkiin ei lausunnon antamisen määräajassa ole mahdollista puuttua. Esityksen puutteet ja virheet ovat kuitenkin sillä tavalla vakavia, että katsomme aiheelliseksi palauttaa esitys valmisteluun tai vähintäänkin perusteelliseen ja huolelliseen jatkovalmisteluun. Hallituksen esitys on valmistuttuaan lähetettävä lainsäädännön arviontineuvoston käsiteltäväksi.

Yhteenveto keskeisistä huomioista

Tässä voitte halutessanne esittää lyhyen yhteenvetön lausuntonne keskeisistä huomioista ja kannanotoista.

Yhteenvetona toteamme, että esityksessä on epäonnistuttu oikeudenmukaisen tasapainon löytämisessä tekijöiden ja oikeudenhaltijoiden suojan ja käyttäjien oikeuksien välillä. Opetukseen kohdistuva pakkolisenssi, julkisen esittämisen laajentaminen ja verkkolähetysdirektiiviä koskeva osio sisältävät merkittäviä heikennyksiä tekijöiden (ja oikeudenhaltijoiden asemaan). Kun samalla direktiivin 3 luvun artiklojen implementointi on näennäistä, merkitsisi esitys kokonaisuudessaan tekijöiden aseman huomattavaa heikkenemistä nykytilaan verrattuna.

Savolainen Petri
Suomen Journalistiliitto ry

Nikula Sanna
Suomen Journalistiliitto ry